

PFAS-forurening fra brandslukningsmidler
– en kompleks suppe der kræver den
store lup!

**Senior specialist Søren Rygaard Lenschow, NIRAS og
Manager, Research and Development
Peter Bondgaard Mortensen, Eurofins Miljø**

ATV Gå hjem møde – 3. december 2025

Dagsorden

- Intro
- Baggrund
- Udførte undersøgelse og analyser
- Resultater
- Hvad kan vi bruge det til ?

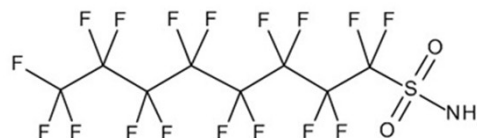

Intro

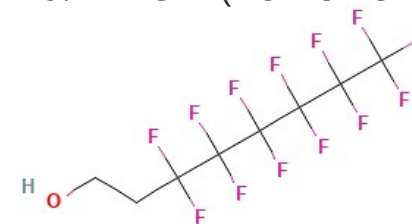
- Perfluorerede stoffer
- Polyfluorerede stoffer / precursors

Precursors (eksempler)

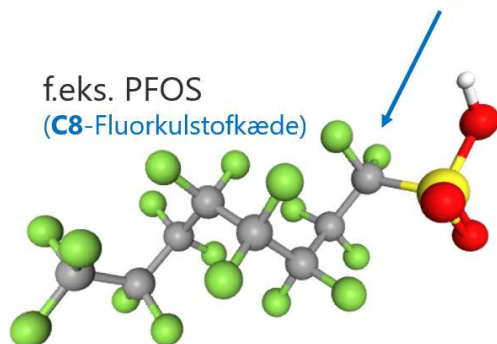
PFOSA (kationisk)

6:2 FTOH (nonionisk)

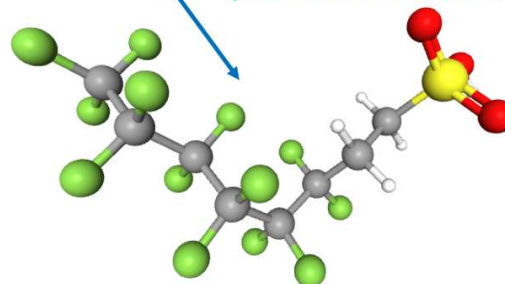

PFAS er en forkortelse for **PerFluorAlkylStoffer** og **PolyFluorAlkylStoffer**

Polyfluorerede – precursors
Nedbrydes til perfluorerede

f.eks. 6:2 FTS
(C6-Fluorkulstofkæde)

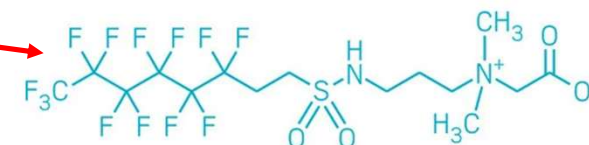
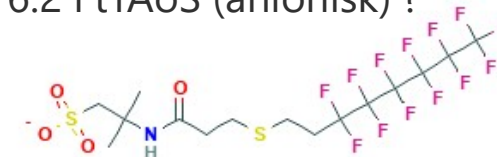

Perfluorerede – "dead ends"
Persistente stoffer - evighedskemikalier

Baggrund

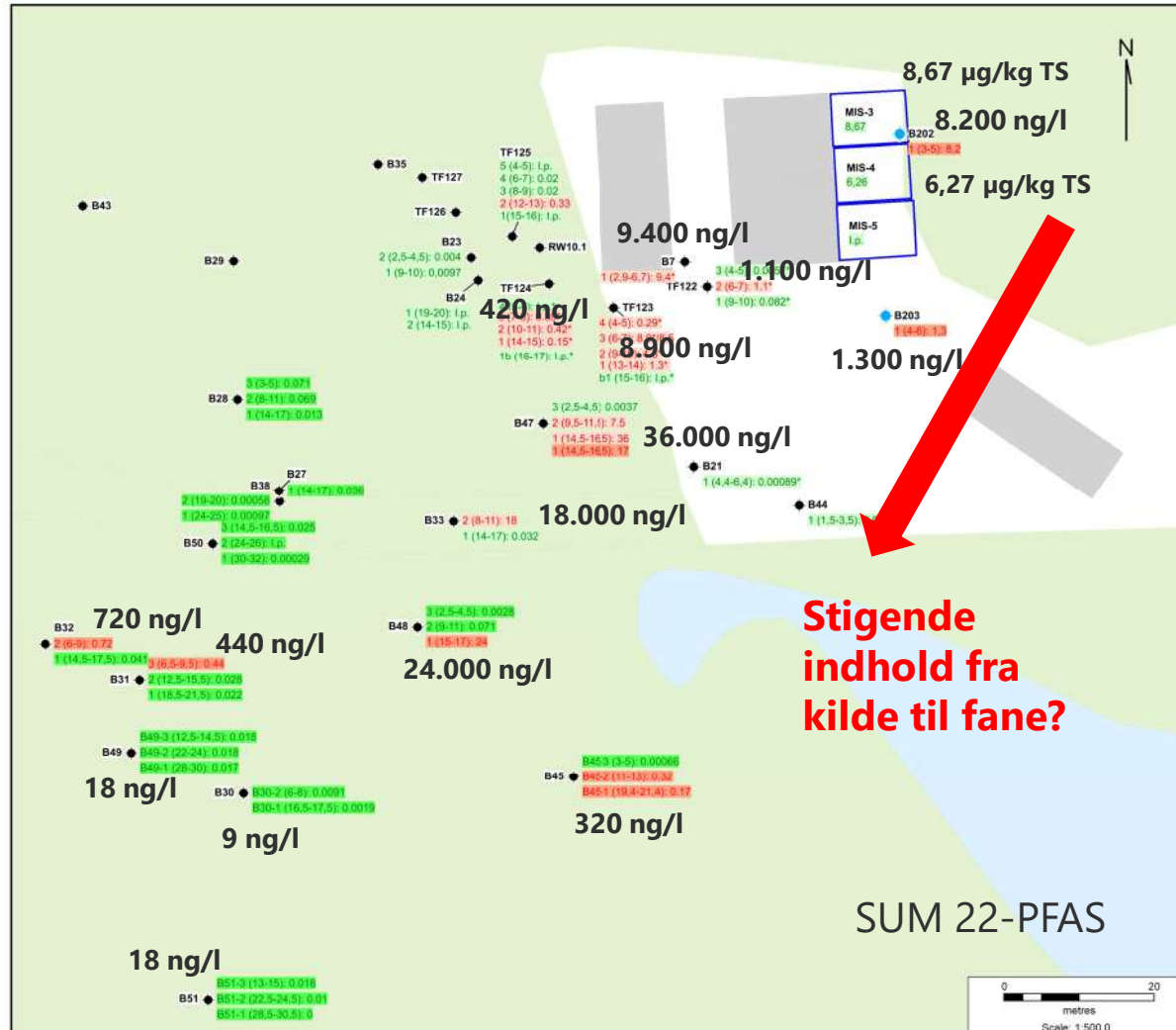
- Tankområde i Jylland
- Lokalitet med skumslukningsanlæg installeret i bygning 2007
- Test af anlæg (årligt), hvor skum blev sprøjtet ud af døren på område uden befæstelse
- Slukningsmidler – Film Forming Fluoroprotein Foam (FFFP)
- Slukningsmidler indeholder precursors: Fluorotelomerer
- - 8:2 eller 6:2 fluorotelomerer ?
- Ingen kendskab til brand eller tidligere brandøvelser
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse udfører frivillig undersøgelser 2022-2023:
  - Jordprøver (analyser for 22 PFAS)
  - Supplerende filtresatte boringer
  - Vandprøver fra nye/eksisterende filtre – 22 PFAS

6:2 FtTAoS (anionisk) ?

6:2 FTAB (zwitterionisk) ?

Undersøgelse 2023

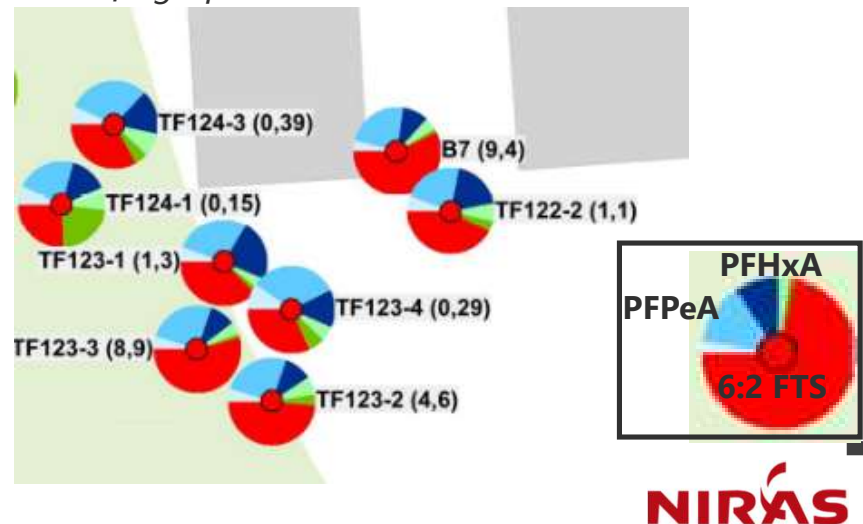

Indhold i jord er under grænseværdi
(400 µg/kg TS)

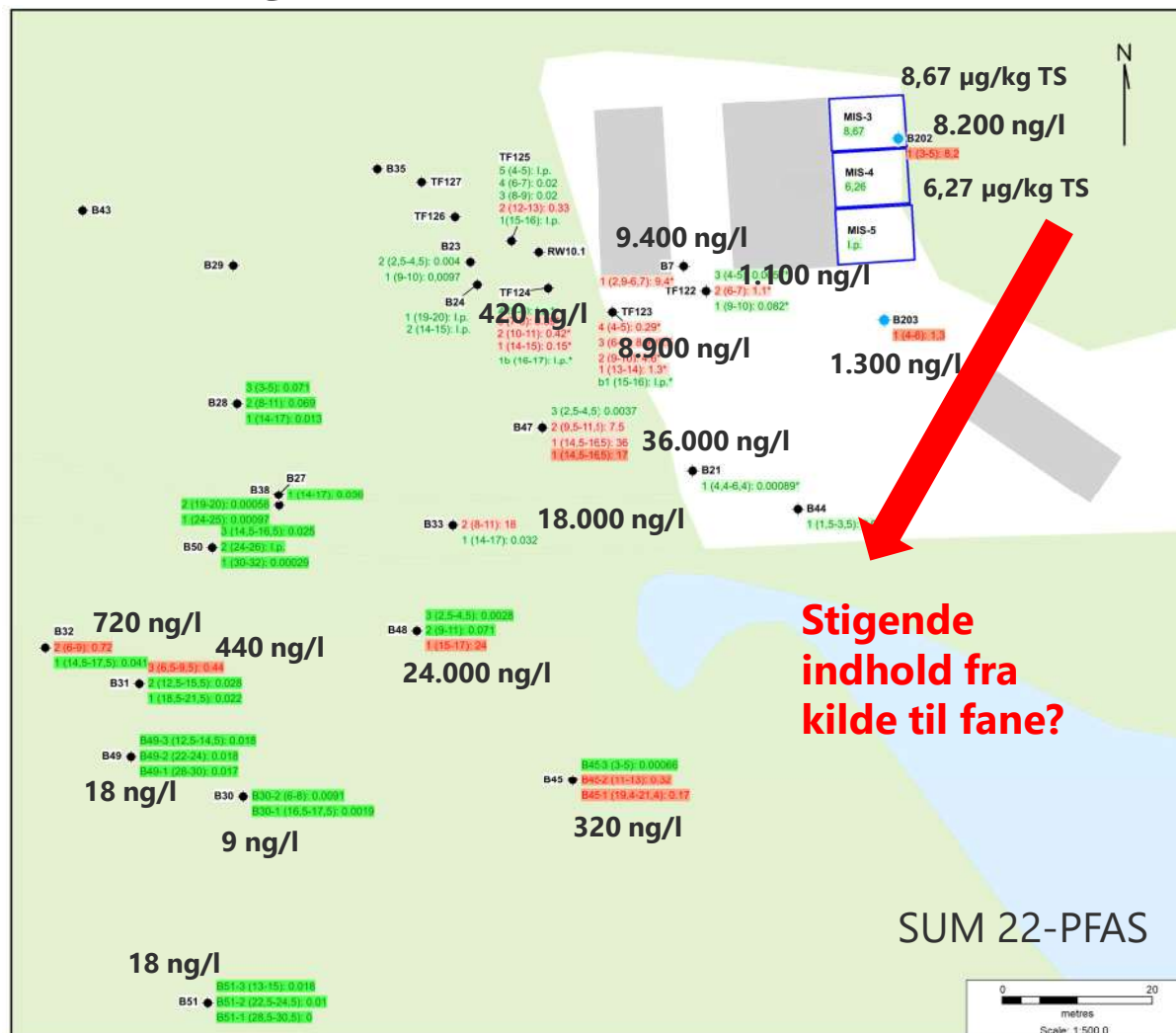
Mest dominerende PFAS forbindelser:
6:2 FTS samt PFPeA og PFHxA
(nedbrydning af fluorotelomerer)

Stigende indhold i fane i forhold til
kildeområde ?

PFAS fingerprint:

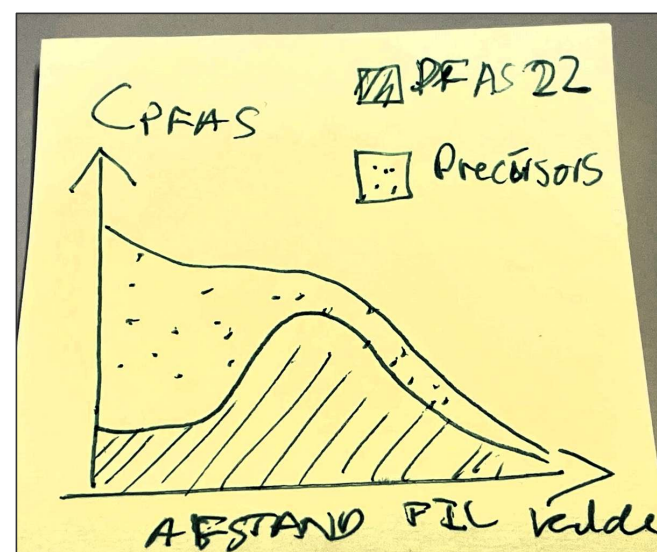
Undersøgelse 2023

Indhold i jord er mindre en grænseværdi
(400 µg/kg TS)

Mest dominerende PFAS forbindelser:
6:2 FTS samt PFPeA og PFHxA
(nedbrydning af fluorotelomerer)

Stigende indhold i fane i forhold til
kildeområde ?

Undersøgelse 2024

Frivillig undersøgelse Forsvarets Ejendomsstyrelse

Prøvetagning jord

- Supplerende MIS prøver til "afgrænsning af jordforurening
- Analyse for 22 PFAS

Prøvetagning grundvand

- 15 vandprøver i nordøst-sydvestgående transekt langs fanen med PFAS-forurening.
- PFAS 33 (target analyse)
- PFAS Total Oxidisable Precursors (TOP) Assay
  - 30 target analyse
- Forsøgsvis udført Non Target Screening (NTS) ved HRMS på vandprøver fra borerne B7 og B202 i kildeområde.

Total Oxidisable Precursors (TOP) Assay

- Metode, hvor prøven tilsættes oxidationsmiddel (persulfat), hvorved precursors (inkl. en række stoffer, der ikke indgår i target analyser) bliver oxideret og omsat til perfluorerede stoffer. Efterfølgende analyseres prøven ved target analyse for 30 PFAS forbinder

Resultater

Grundvand

Generelt samme fund af stoffer ved 33 target i forhold til 22 PFAS:

- Fund af 4:2 FTS (lavere indhold end 6:2 FTS)
- Enklte lave fund af 8:2 FTS

TOP Assay:

- Generelt samme indhold før/efter TOP
- Nogle boringer observeres et fald efter TOP analyse?
- Generelt:
  - Reduktion i 4:2 FTS og 6:2 FTS (viser vellykket oxidation)
  - Stigning i PFBA, PFPeA og PFHxA
- Omregningen til ækvivalenter ($\mu\text{mol/l}$)

I kildeområde (B7)

Inden TOP – 4,0 $\mu\text{g/l}$ (Sum 33 PFAS)

Efter TOP - 5,8 $\mu\text{g/l}$ (Sum 30 PFAS)

- Tilvækst på 45%.

Omregnes til ækvivalenter:

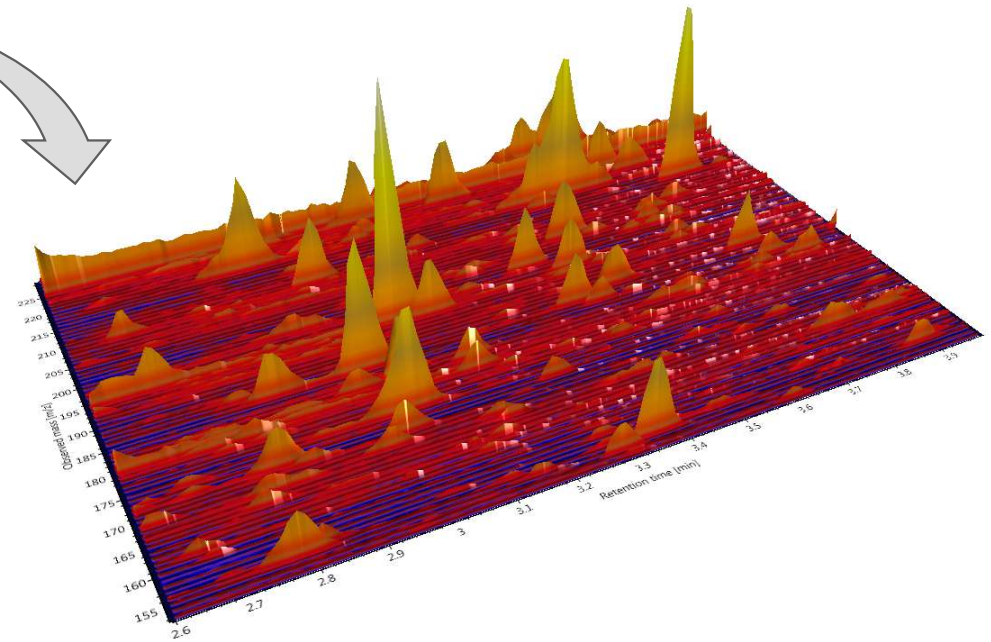
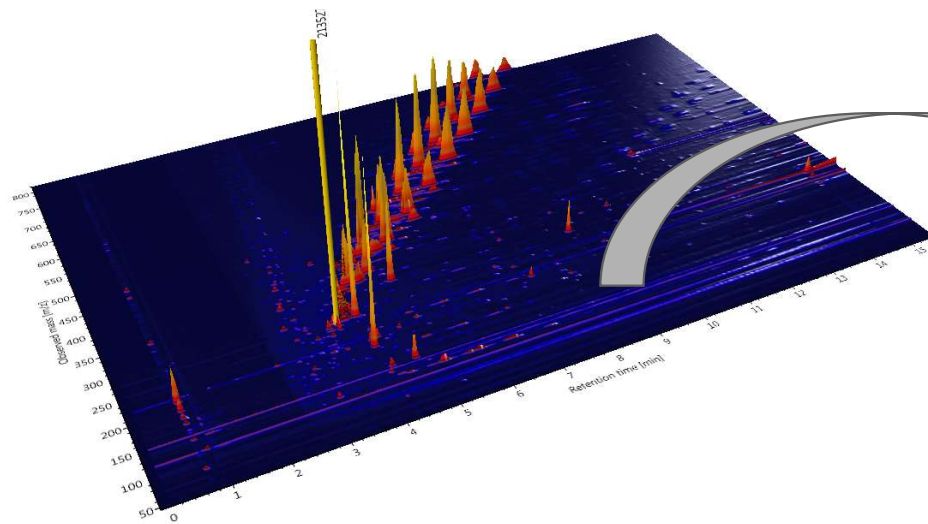
Omsætning af 6:2 FTS 0,005 $\mu\text{mol/l}$ (2,0 $\mu\text{g/l}$)

Tilvækst af PFBA (0,9 $\mu\text{g/l}$), PFPeA (2,0 $\mu\text{g/l}$) og PFHxA (0,9 $\mu\text{g/l}$): 0,014 $\mu\text{mol/l}$

- Omsætningen stiger med 310 % i forhold til indholdet af 6:2 FTS
- Der er således andre precursors i prøven end 6:2 FTS, der oxideres ved TOP Assay

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

ca. 1 Gb
data per
prøve

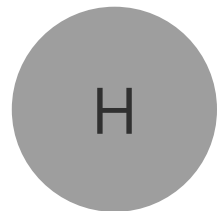
Resultater

Non-targeted screening (NTS)

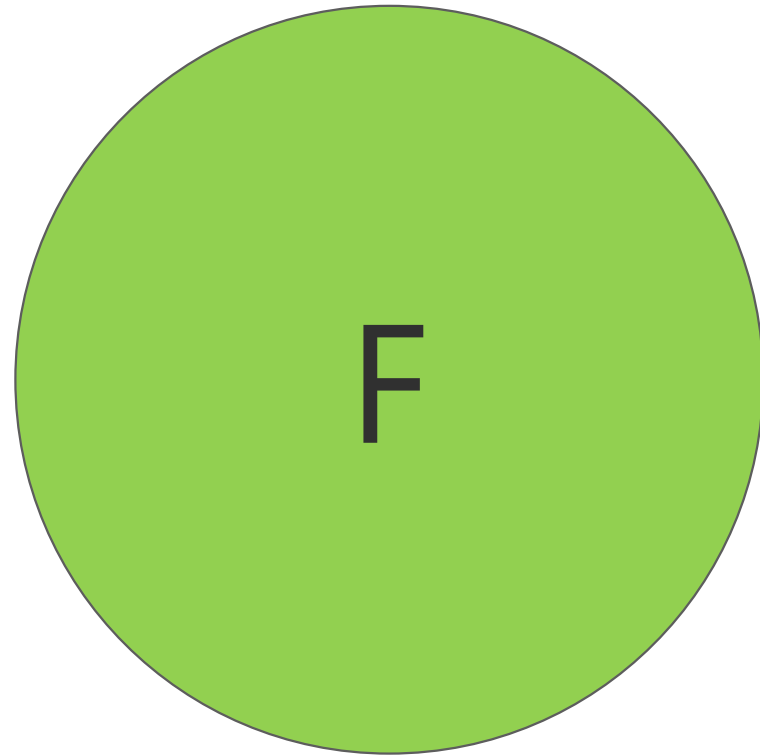

12,00000 u

QTOF: 5 ppm masseusikkerhed
(5 / 1 000 000)
100 m/z +/- 0,0005u

1,00784 u

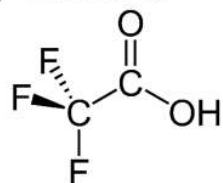

19 u

18,99840 u

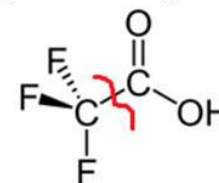
Molvægt – et eksempel

TFA
[M]⁻ 112.9845

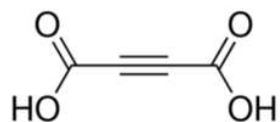

Fragmentering
→

Fragment vægt: 68.9947

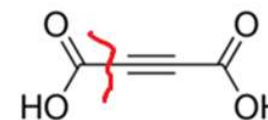

Acetylenedicarboxylic acid
[M]⁻ 112.9869

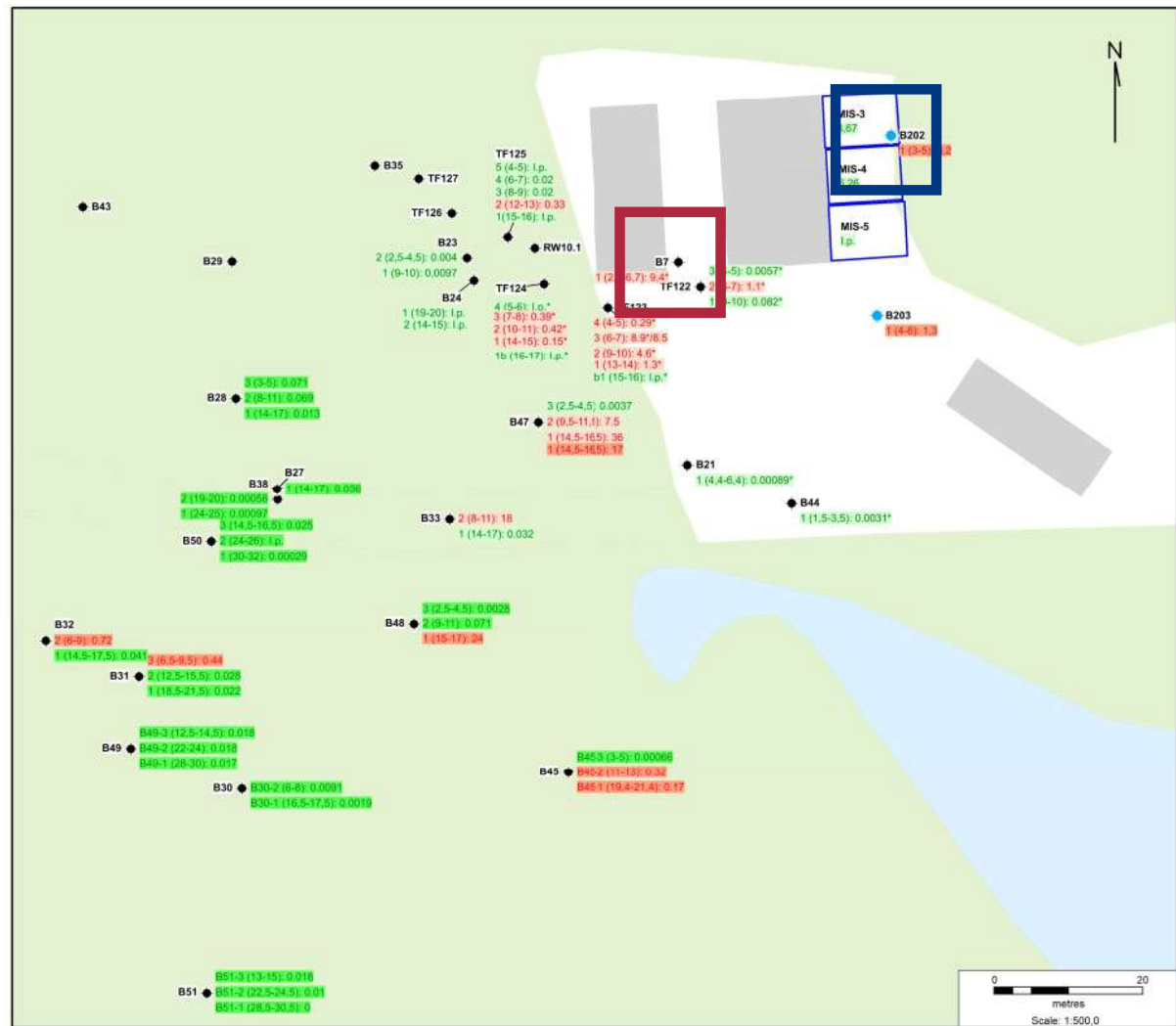
Fragmentering
→

Fragment vægt: 68.9971

Resultater

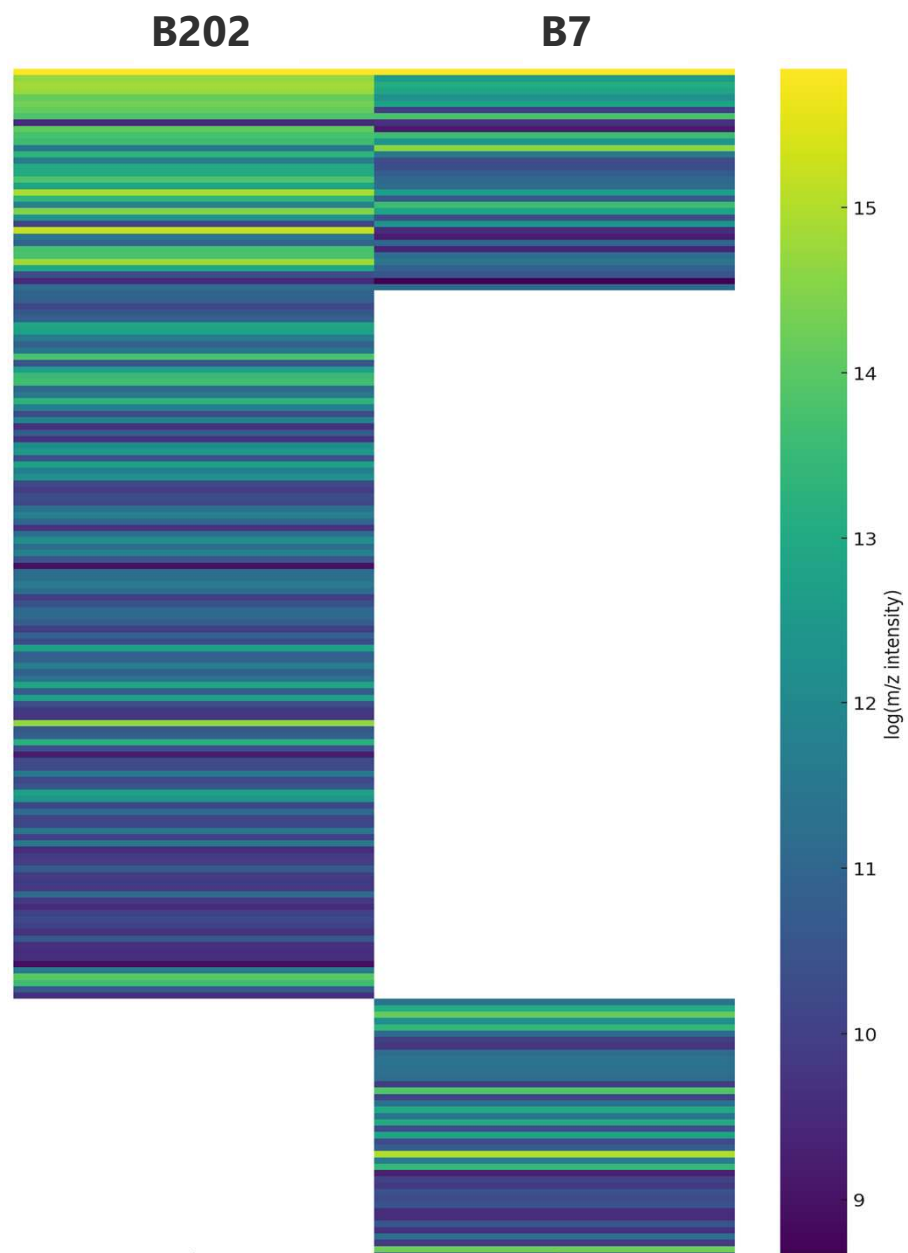
Non-targeted screening (NTS)

Kilder: Niras Intern kort

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

114 forbindelser

B202

B7

Totalt: 192 forskellige PFAS forbindelser

37 forbindelser

41 forbindelser

NIRAS

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

114 forbindelser

B202

B7

Totalt: 192 forskellige PFAS forbindelser

37 forbindelser

Af de 37 forbindelser:

28 stærkest i B202

9 stærkest i B7

41 forbindelser

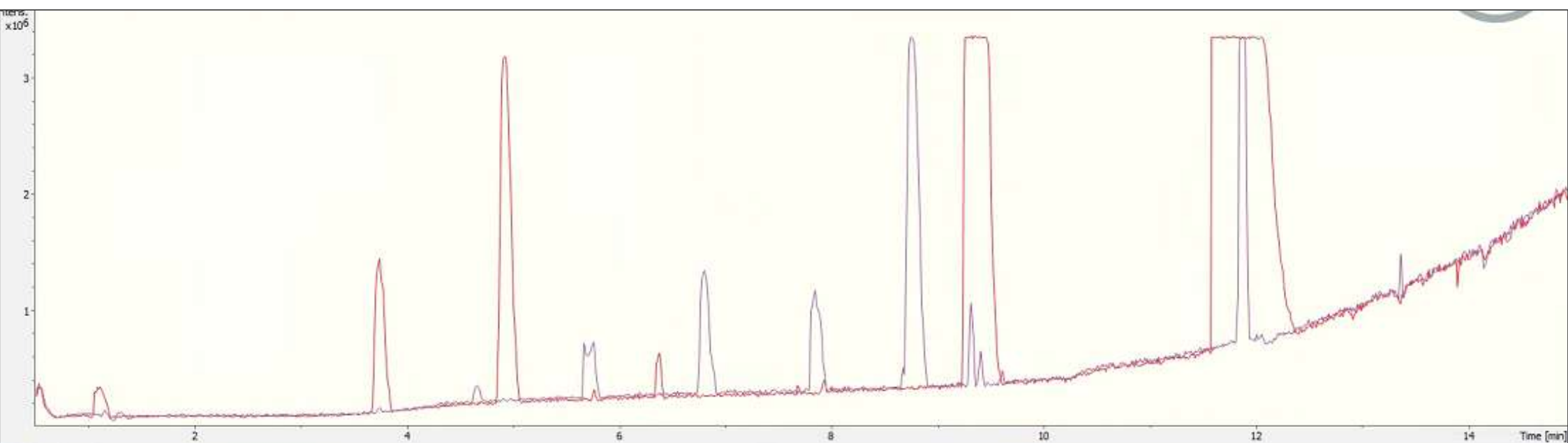
NIRAS

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

B202 (blå)

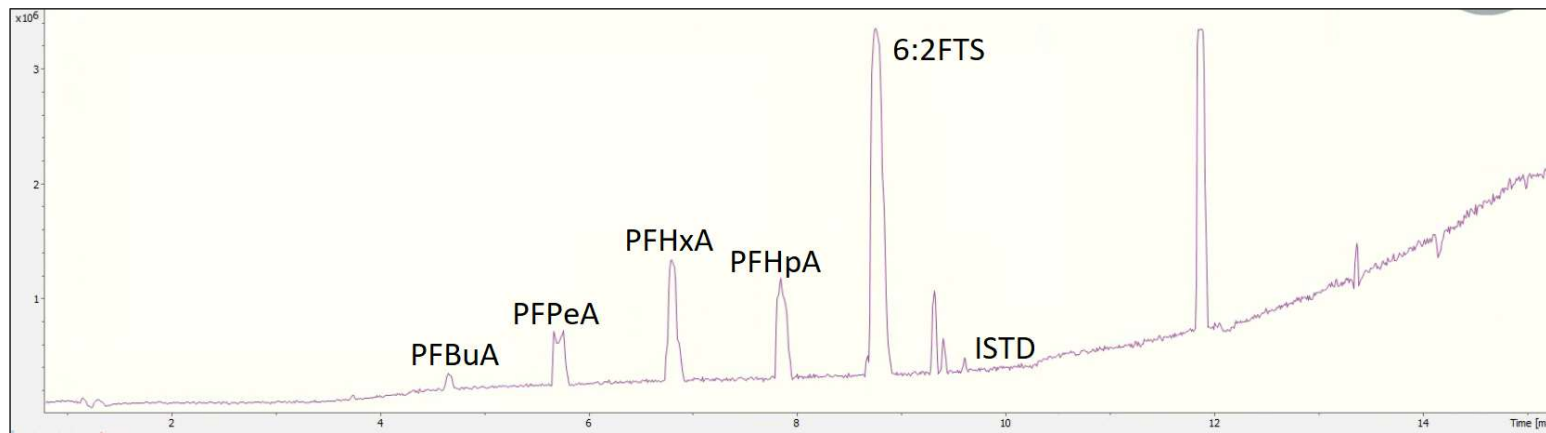
B7 (rød)

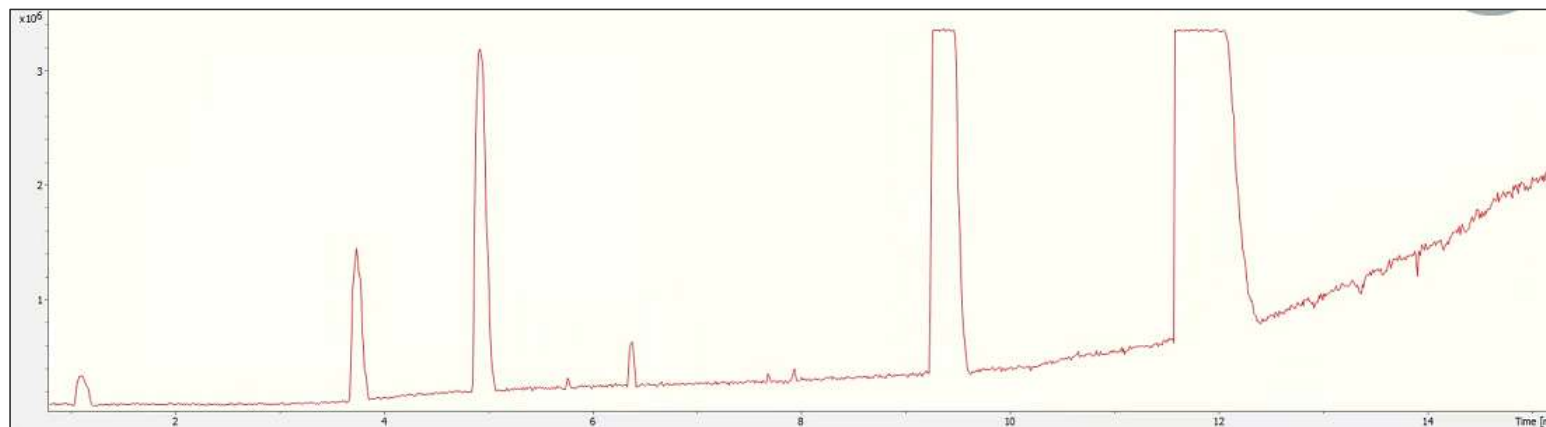
Resultater

Non-targeted screening (NTS)

B202

B7

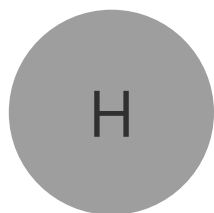
Højeste toppe
PFAS?

NIRAS

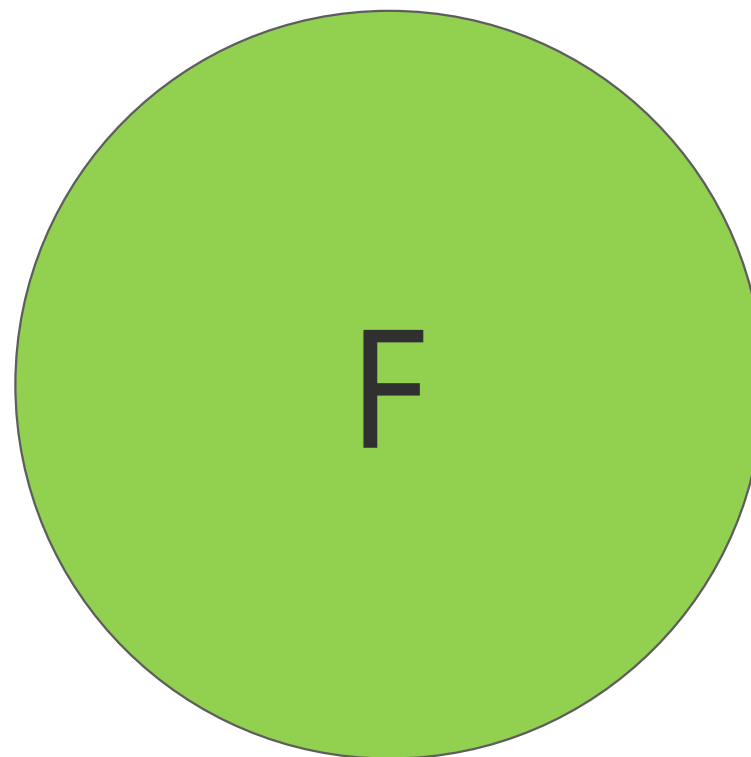

12,00000 u

QTOF: 5 ppm masseusikkerhed
(5 / 1 000 000)
100 m/z +/- 0,0005u

1,00784 u

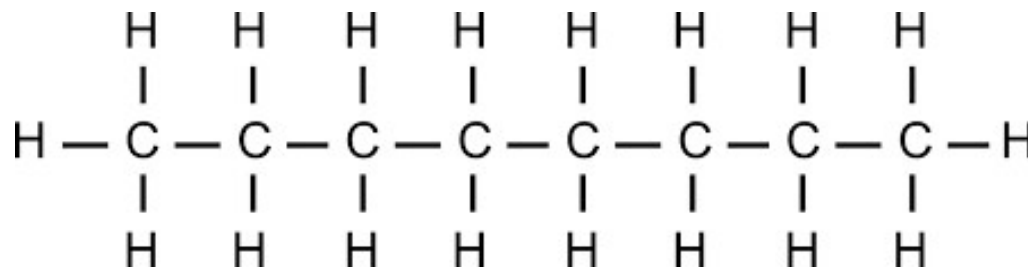
19 u

18,99840 u

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

Octan (C₈H₁₈)

$\frac{\text{Masse}}{\text{\# C-atomer}}$

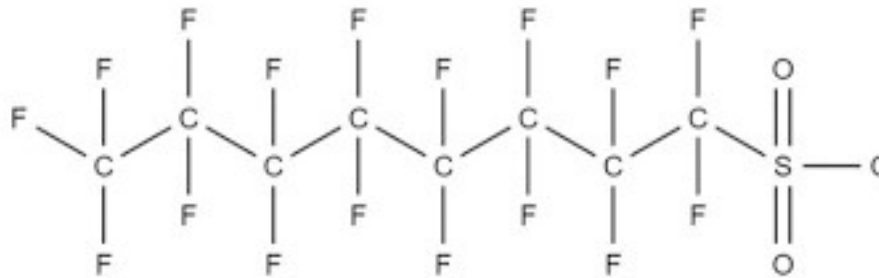
$$\longrightarrow \frac{114.23}{8} \longrightarrow 14$$

Ikke PFAS

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

PFOS (C₈F₁₇SO₃H)

$\frac{\text{Masse}}{\text{\# C-atomer}}$

$\frac{500.13}{8}$

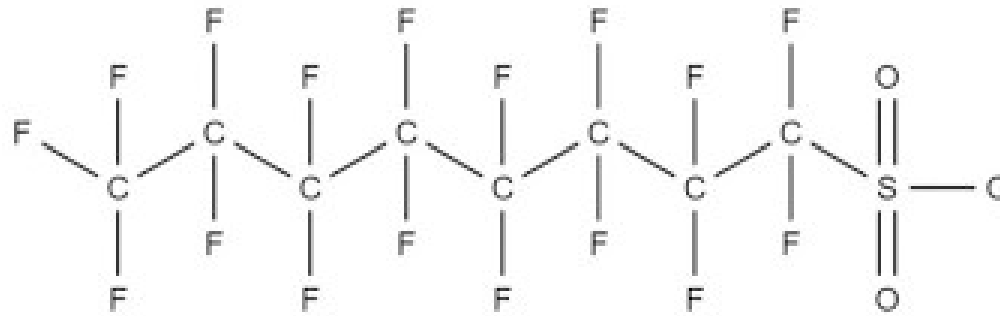
63

PFAS

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

PFOS (C₈F₁₇SO₃H)

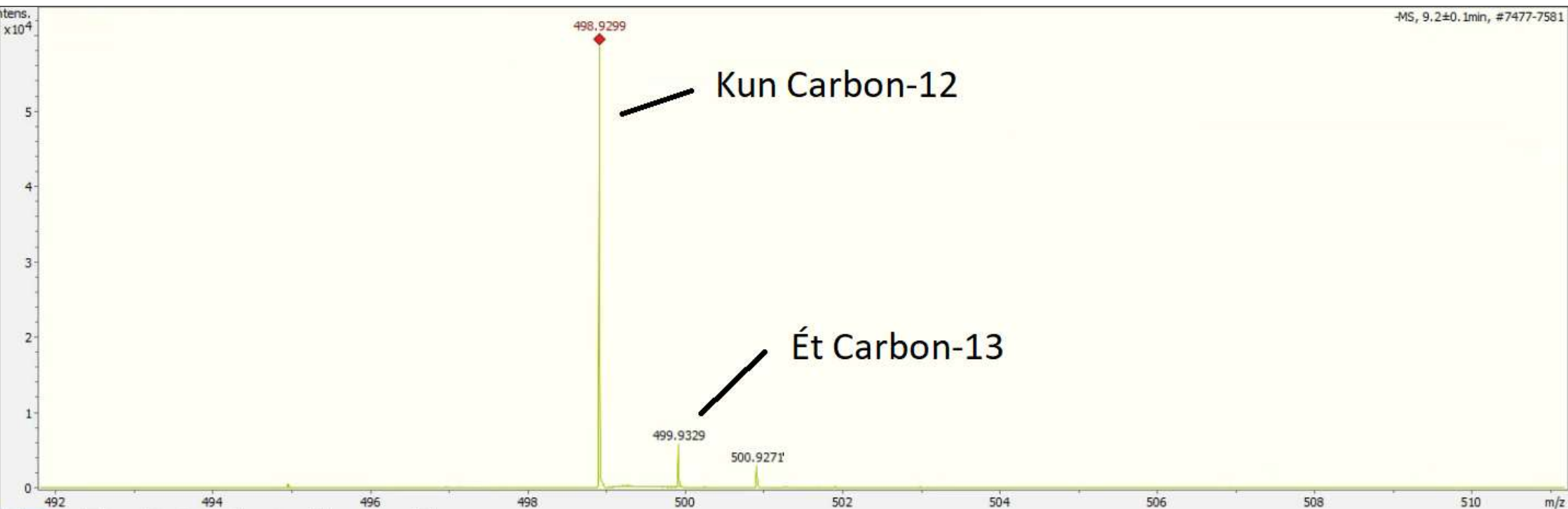
PFAS hvis
 $30 < \text{Massetal}/\#C < 90$

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

PFOS ($\text{C}_8\text{F}_{17}\text{SO}_3\text{H}$): 8,8% C-13)

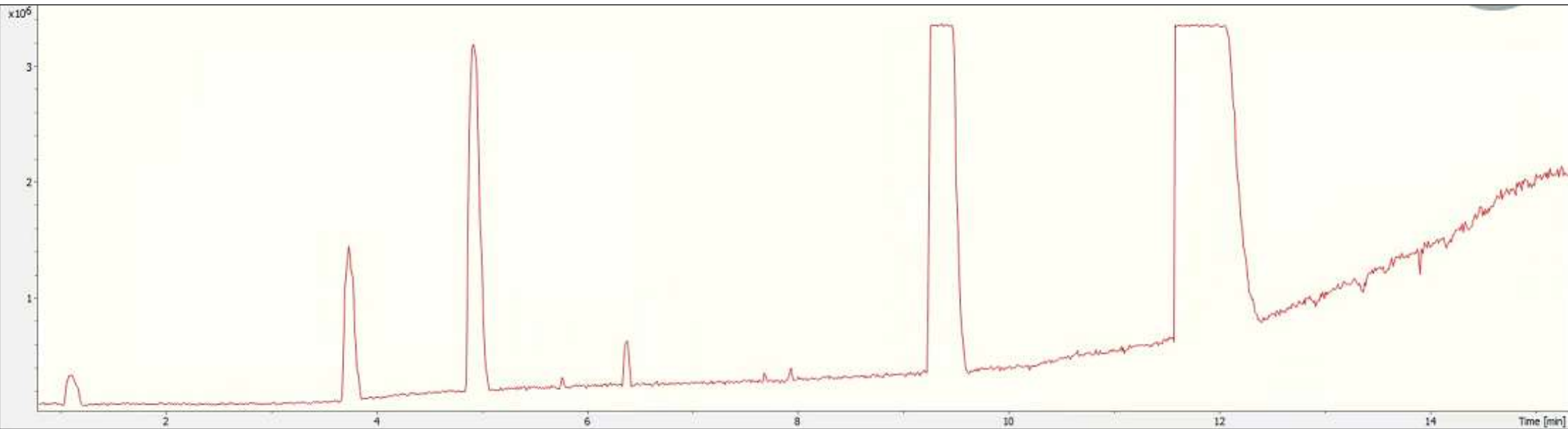
Antal C: aflæses af antal molekyler med C13

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

Ikke PFAS

B7

20

13

19

20

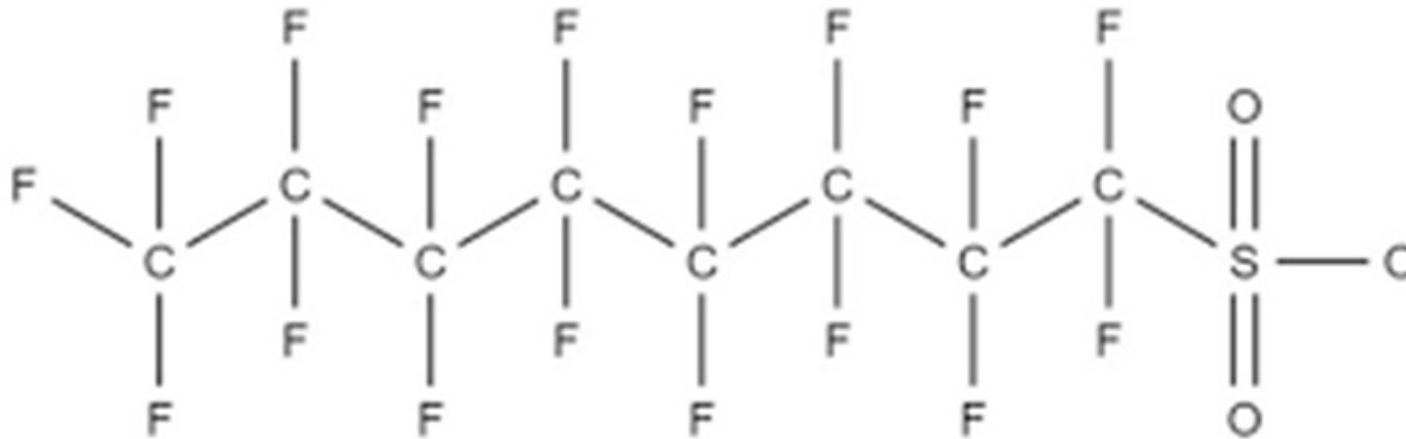
17

Masse
C-atomer

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

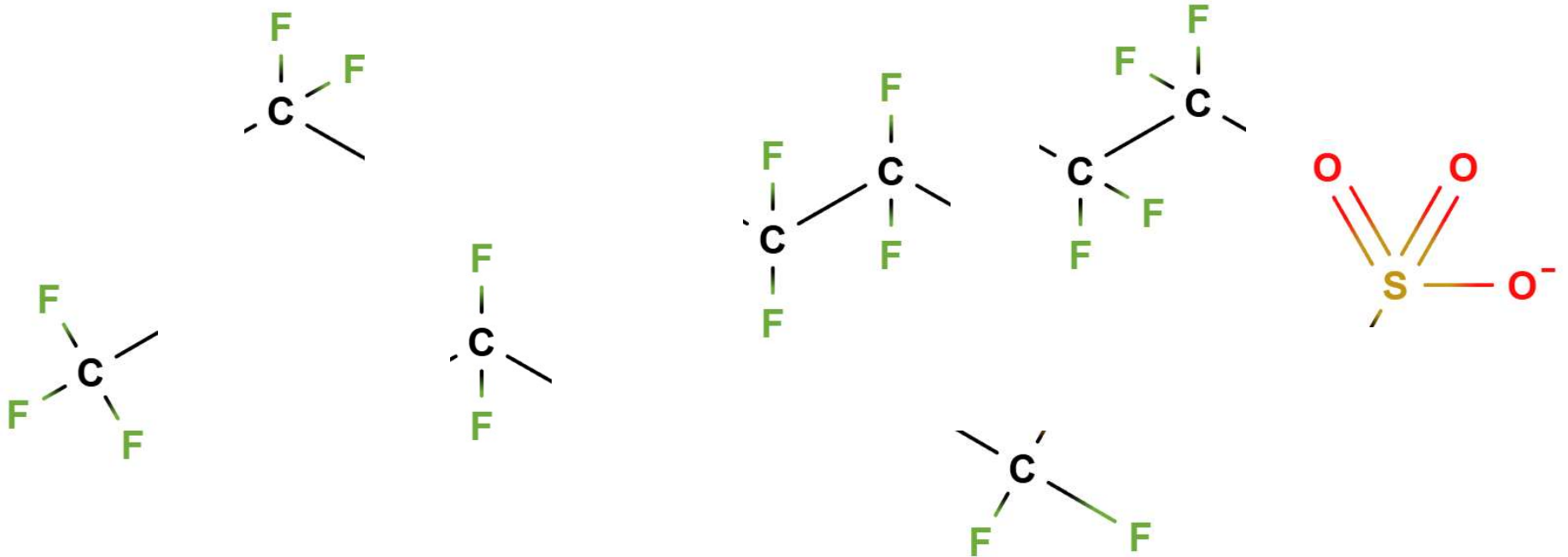
PFOS (C₈F₁₇SO₃H)

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

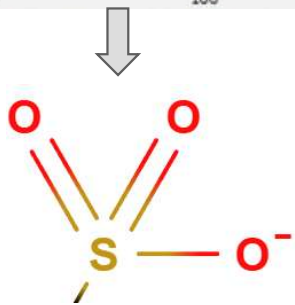
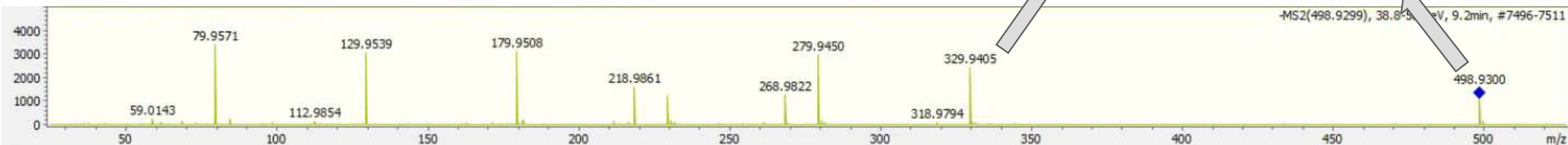
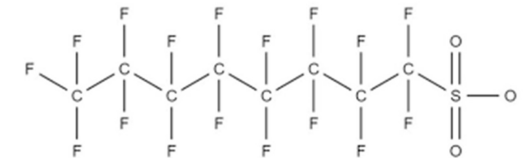
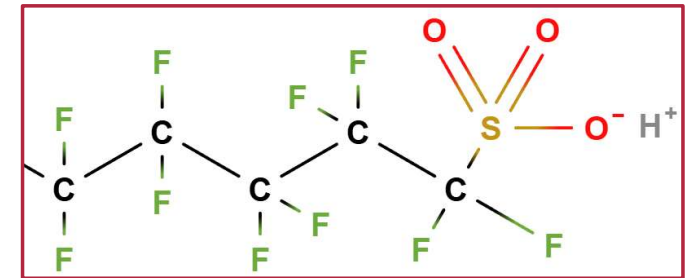
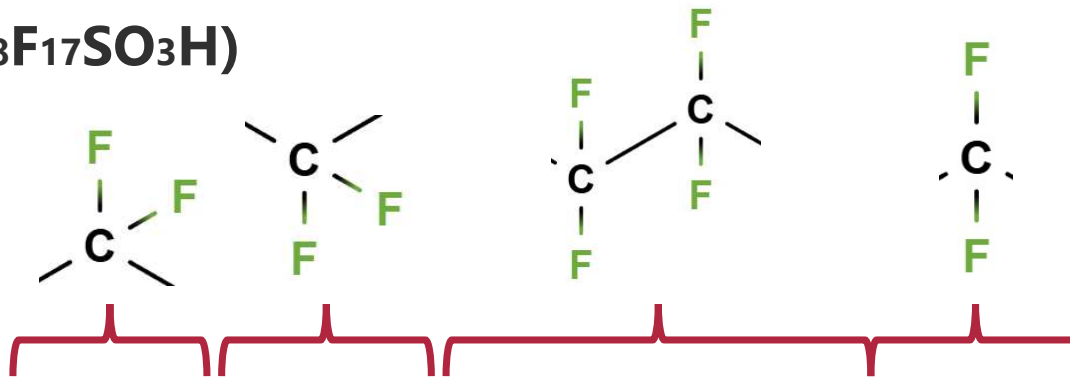
PFOS (C₈F₁₇SO₃H)

Resultater

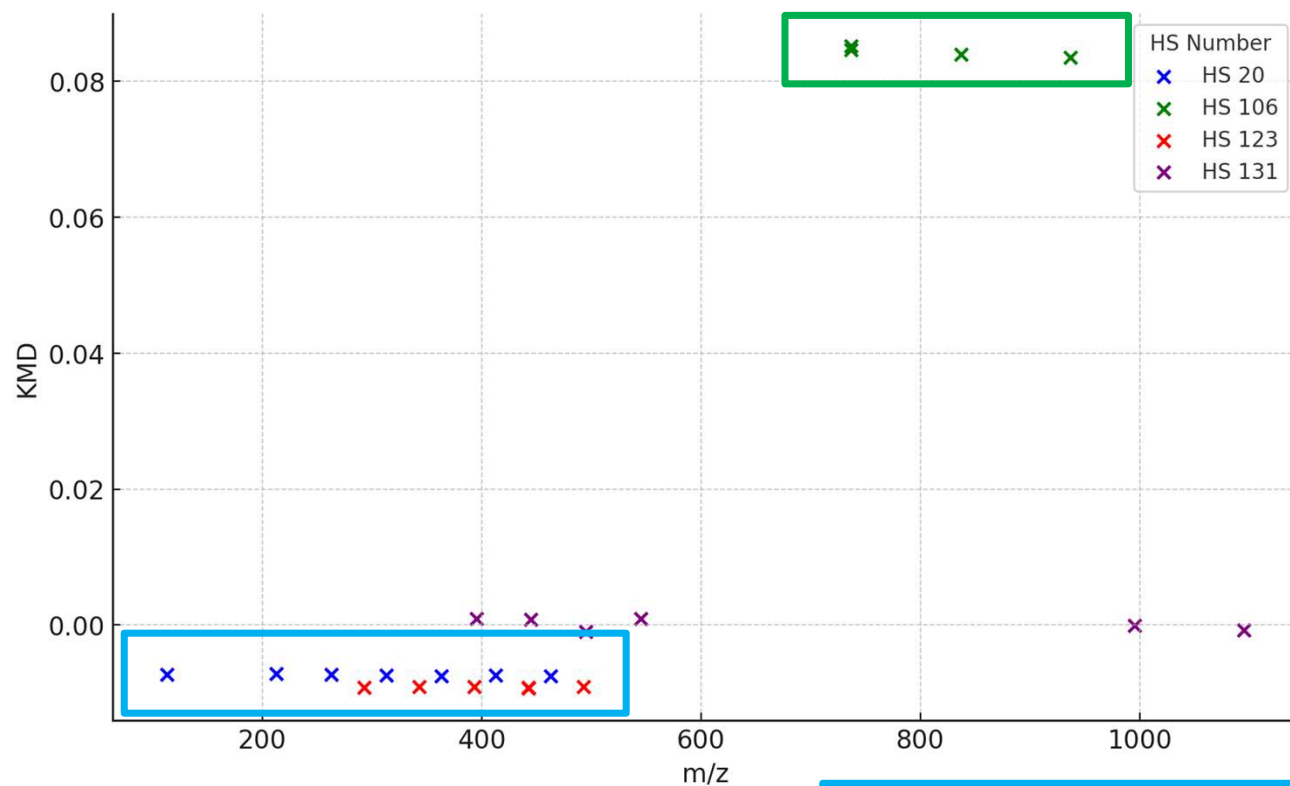
Non-targeted screening (NTS)

PFOS (C₈F₁₇SO₃H)

Resultater

Non-targeted screening (NTS)

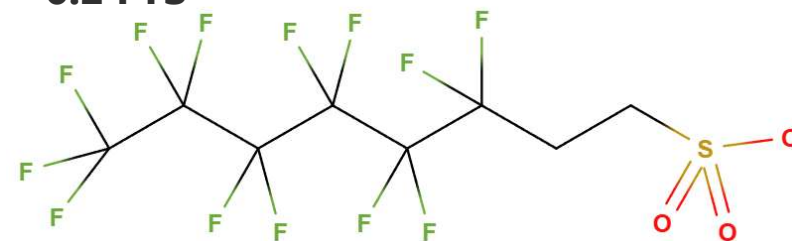
PFCA

F

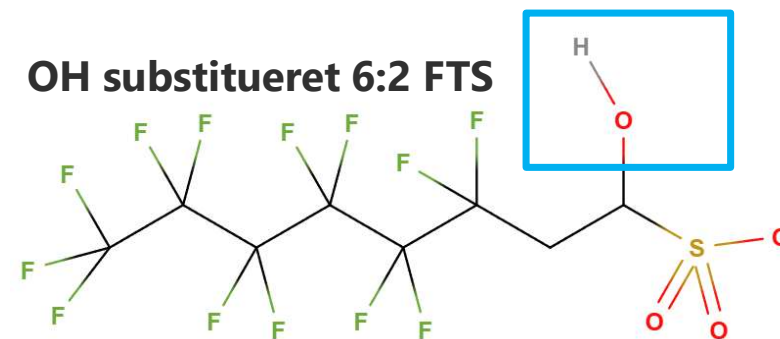
19 u

18,99840 u

6:2 FTS

OH substitueret 6:2 FTS

OH-substitueret FTS

NIRAS

Resultater

Non-targeted screening (NTS) / Suspect screening:

Navn	B202	B7	B202/B7
4:2 FTS	1100000	5000	210
6:2 fluorotelomer sulfonic acid (6:2 FTS) (*Overload*)	57000000	7800000	7,4
8:2 FTS	39000	480000	0,082
Heptadecafluorooctanesulfonic acid (PFOS)	880000	220000	3,9
HFPO-DA (GenX)	260000	ND	-
Pentadecafluorooctanoic acid (PFOA)	3300000	960000	3,5
Perfluorobutane sulfonic acid (PFBS)	47000	43000	1,1
Perfluorobutanoic acid (PFBuA)	2500000	140000	17
Perfluorodecanoic acid (PFDA)	ND	16000	-
Perfluoroheptanoic acid (PFHpA)	14000000	280000	50
Perfluorohexane sulfonic acid (PFHxS)	46000	24000	1,9
Perfluorohexanoic acid (PFHxA)	14000000	1500000	8,9
Perfluorononanoic acid (PFNA)	1900000	330000	5,8
Perfluoropentanoic acid (PFPeA)	9500000	1300000	7,0
Perfluoropropionic acid (PFPrA)	150000	7000	20

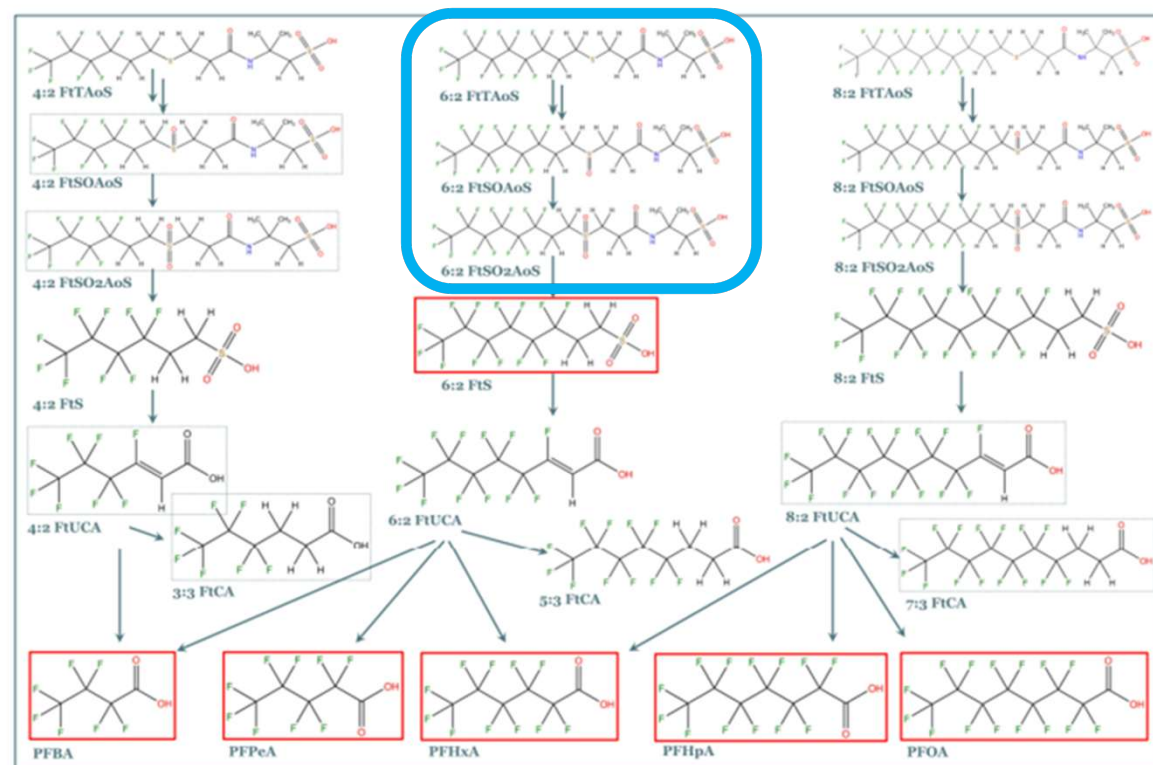
Resultater

Non-targeted screening (NTS) / Precurs

Forbindelse

B7

6:2 FtTAoS	260.000
6:2 FtSOaoS	20.000
FtSO2AoS	790.000

FIGUR 3-4 MULIGE AEROBE NEDBRYDNINGSVJE FOR 4:2 FTAoS, 6:2 FTAoS, 8:2 FTAoS I JORD
 PFAS-FORBINDELSER SOM INDGÅR I SUMVÆRDIEN FOR DET DANSKE KVALITETSKRITERIUM ER
 MARKERET MED RØDT
 BASERET PÅ (HARDING-MARJANOVIC ET AL. 2015)
 (DOBBELT PIL INDIKERER, AT REAKTIONEN KAN SKE BÅDE BIOTISK OG ABIOTISK. STOFFER I DE STIPLEDE
 BOKSE ER FORSLAG TIL METABOLITTER, MEN IKKE KONSTATERET I MIKROCOSMER.)

Resultater

Grundvand NTS

- Der er påvist 35 PFAS-forbindelser, som er til stede i begge borer
- Der er påvist 41 unikke PFAS-forbindelser i boring B7
- Der er påvist 114 unikke PFAS-forbindelser i B202
- I B202 kan de fleste større toppe forklares ved de kendte PFAS-forbindelser: PFBA, PFPeA, PFHxA, PFHpA og 6:2 FTS.
- PFAS-forbindelserne PFBA, PFPeA, PFHxA, PFHpA og 6:2 FTS er også påvist i boring B7.
- Den primære kendte PFAS-forbindelse i B7 er 6:2 FTS
- Der er primært i B202 påvist en række mulige hydroxylsubstituerede PFAS-forbindelser – muligvis nedbrydningsprodukter af 4:2 FTS og 6:2 FTS (kan være et mellemstadium inden nedbrydning til PFCA'er).
- I B7 er der signaler fra PFAS-forbindelser, som kunne være **6:2 FtTAoS** og **6:2 FtSOaoS**. Signalet fra disse toppe har højere intensitet end signalet fra 6:2 FTS. Disse stoffer er fluorotelomerer, som har været anvendt som anioniske fluorosurfactants i FFFP-skum.

Hvad kan vi bruge det til

- Jordkvalitetskriterier kan ikke bruges ift. grundvandsrisiko.
- TOP-analyser kan ikke alene vurdere 1:1 på baggrund målte indhold
- Ændringer ved TOP analyser skal omregnes til ækvivalenter
- NTS kan udskille PFAS stoffer fra øvrige stoffer i grundvandet
- NTS kan bruges til vurdere indhold og sammensætning af PFAS stoffer grundvand
- NTS kan identificere precursors, som giver anledning til stigning i indhold nedstrøms kildeområde
- NTS kan bruges til karakterisering og forståelse af kildestyrke – her ved 2 boringer dvs. NTS behøver man ikke udføre på alle vandprøver!

Spørgsmål?

Senior specialist Søren Rygaard Lenschow,
NIRAS - srl@niras.dk

Manager, Research and Development Peter
Bondgaard Mortensen, Eurofins Miljø
Peterbondgaard.mortensen@etn.eurofins.com

FORSVARSMINISTERIET
EJENDOMSSTYRELSEN

TAK TIL

Forsvarrets Etablissement og
Terrænkommmando

Bjørn Peder Maarupgaard

Eurofins Miljø

Kristoffer Kilpinen og Eirik Aes

NIRAS

Maria Louise Thomsen

Pernille Lærke Kranz Trant

Lau Toftemark Lomborg

